

פני שבת נקבלה

הדלקת נר שבת

הרב אלישע אבינר

שבת דף כה ב

רבי ישמעאל אומר: אין מדליקין בעטרון, מפני כבוד השבת. מאי טעמא? - אמר רבא: מתוך שריחו רע, גזרה שמא יניחנה ויצא. אמר ליה אביי: ויצא! - אמר ליה, שאני אומר: הדלקת נר בשבת - חובה, דאמר רב נחמן בר רב זבדא, ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת - חובה, רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית - רשות... ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה. מאי ותזנח משלום נפשי? - אמר רבי אבהו: זו הדלקת נר בשבת.

רשי"י שם

חובה - כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא, בפרק בתרא דיומא (עה, ב). ותזנח... זו הדלקת נר בשבת - שלא היה לו ממה להדליק, ובמקום שאין נר אין שלום, שהולך ונכשל והולך באפילה.

שבת דף כג

אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו.

רשי"י שם

נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו בשבת, והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות. שלום ביתו - והכי אמרינן לקמן (שבת כה, ב) ותזנח משלום נפשי - זו הדלקת נר בשבת, שבני ביתו מצטערין לישיב בחשך.

תוספות שם

הדלקת נר בשבת חובה - פי' במקום סעודה דחובה היא שיסעוד במקום הנר משום עונג אבל מהדלקת נר גופיה לא הוה פריך אביי דפשיטא דחובה היא דהתנן (לקמן דף לא:): על ג' עבירות נשים כו' על שאינן זהירות בהדלקת הנר. חובה - ... יש שרוצים לומר דאין לברך אהדלקת נר מדקרי ליה חובה כדאמרינן (חולין קה.) מים אחרונים חובה ואין טעונין ברכה ואומר ר"ת דשיבוש הוא דלא דמי למים אחרונים דלא הוי אלא להצלה בעלמא אבל הדלקת נר היא חובה של מצות עונג שבת וכמה חובות הן דטעונין ברכה.

דף מקורות

ומה שאומר טעם אחר שלא לברך משום שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צרי' לכבותה ולחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת אין נראה.. ובסדר רב עמרם יש המדליק נר בשבת מברך אשר קדשנו כו'. ועוד נראה לר"ת שאם היה הנר מודלק ועומד שצריך לכבות ולחזור ולהדליק כדאמר ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר (לעיל דף כג:).

תוספות הרא"ש

הדלקת נר שבת חובה. פי' צורך הדלקת הנר כלומר מה שמדליקין בשבילו הנרות דהיינו הסעודה חובה היא שיסעוד במקום הנר בשביל עונג שבת, דאם תמצא לומר הדלקה ממש וכי אביי סבירא ליה שהיא רשות והא תנן על שלש עבירות נשים מתות על שאינן זהירות בהדלקת הנר, מיהו לישנא משמע דאהדלקה ממש קאי, ונראה דס"ד דאביי דנענשות משום דמאחרין ומדליקין ואתו לידי חילול שבת.

ויש שרוצים לומר דאין לברך אהדלקת נר מדקרי ליה חובה כדאמרינן (חולין קה.). מים אחרונים חובה ואין טעונוין ברכה ואומר ר"ת דשיבוש הוא דלא דמי למים אחרונים דלא הוי אלא להצלה בעלמא אבל הדלקת נר היא חובה של מצות עונג שבת וכמה חובו' הן דטעונוין ברכה. ומה שאומר טעם אחר שלא לברך משום שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צרי' לכבותה ולחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת אין נראה... ועוד נראה לר"ת שאם היה הנר מודלק ועומד שצריך לכבות ולחזור ולהדליק כדאמר ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר.

מרדכי שבת רמז רצד

דבחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכין להדליק נר של שבת בחדרם ולברך עליו משום דהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן אבל מי שהוא אצל אשתו א"צ להדליק בחדרו ולברך עליו לפי שאשתו מברכת עליו בשבילו גם אומר שמותר להדליק בבית בע"ש בקיץ ואוכל בחצר ויהיה לו אורה מן היום משום דנר שבת אינו אלא משום שלא יכשל בעץ או באבן והרי יש לו אורה גדולה ואמר בשם אביו רבינו ברוך כי גדול אחד הנהיג כן בגרמי"ז א:

רמב"ם שבת ה א

הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נטילת ידים לאכילה אלא חובה, ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת, אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת, וחייב לברך קודם הדלקה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת, כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים.

רמב"ם שם ל ה

מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו, וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן.

מגן אברהם סימן רסג ס"ק א

וידליק בכל החדרים שהולך שם (מט"מ רש"ל) עיין סעיף ו.

שו"ע סי' רסג סעיף ו

בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם, צריכים להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו, אבל מי שהוא אצל אשתו א"צ להדליק בחדרו ולברך עליו, לפי שאשתו מברכת בשבילו.

מגן אברהם סימן רסג ס"ק יג

ולברך עליו - דהדלקת נר חובה משום שלום בית שלא יכשול בעץ או באבן (מרדכי) ואפי' למ"ד בנר יוה"כ א"צ לברך מ"מ הכא משתמשין לצורך אכילה להכין כליהם וכלי סעוד' משא"כ ביוה"כ וכ"ש לדידן דס"ל דמברכין ביוה"כ דחשבינן שלום בית אפי' בלא אכילה (מהרי"ל בתשו' סי' קנ"ה):

שו"ע סי' רסג סעיף ו

... אבל מי שהוא אצל אשתו א"צ להדליק בחדרו ולברך עליו, לפי שאשתו מברכת בשבילו.

מגן אברהם ס"ק יד

א"צ להדליק בחדרו ולברך עליו - אבל להדליק צריך שלא יכשלו בעץ או באבן ועמ"א ס"א ועס"ז:

ספר תשב"ץ קטן סימן ו

ואומר אותם הבחורים ההולכים ללמוד ממקום למקום שלא אצל נשותיהם שצריכים להדליק בערב שבת נר ולברך עליו. משום דהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית. פי' שלא יכשל בעץ או באבן או בשום דבר. אבל מי שהוא אצל אשתו בעיר אינו צריך להדליק בחדרו מפני שאשתו מדלקת בשבילו:

שו"ת חתם סופר ח"א (או"ח) סימן קסח

הרמב"ם פ"ל מה' שבת [ה"א] כתב, עונג שבת וכבודו הוא מדברי סופרים דכתיב בישעיה וקראת לשבת עונג. והנה אין כוונתו שהוא רק מצוה דרבנן או מדברי קבלה כמו פורים, אלא דאורייתא ממש נאמרה למרע"ה בעל פה הלכה למשה מסיני ואתי ישעי' ואסמכיה אקרא. דאי לא תימא הכי שהיא הלכה למשה מסיני, אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה [שבת קד א], אע"כ הלכה למשה מסיני היא ורמב"ם קרי ל' דברי סופרים כדרכו של רמב"ם בקידושי כסף שסוקלים עליהם ואפילו הכי כיון דאתי מדרשא קרי ל' דברי סופרים. ומשו"ה פסק הרמב"ם בפ"א מה' שבועות [ה"ו] הנשבע להתענות בשבת הוה שבועת שוא, משא"כ בחנוכה ופורים. וע"כ משום דשבט דאורייתא הלכה למשה מסיני, ופורים דברי קבלה...

[ר"ן (פסחים צט ב) ואף על גב דמצות עונג שבת נמי מדאורייתא הוא... פסקי רי"ד (פסחים צט ב) - מצות ג' סעודות, אין בהן עשה מפורשת כמו שיש באכילת מצה ואינו אלא מדרבנן ומדברי קבלה וקראת לשבת עונג... הרב יוסף חיים בשו"ת רב

דף מקורות

פעלים (או"ח ח"ג סי' כב) - ואיך שיהיה אף על גב דיש מן האחרונים דנקטי עונג שבת דרבנן, ובדעת הרמב"ם יש פלוגתא, כיון דנראה עיקר כמאן דאמר עונג שבת דאורייתא צריך לכיון האדם בלבד בעונג שבת, שהוא מקיים מצות עשה מן התורה]

גרי"ז (גר"ח סטנסיל סי' יא)

ולשון הרמב"ם צ"ע שבפרק ה' כתב שדין הדלקת נר דוקא בשבת, ובפרק ל' כתב שחיוב ההדלקה הוא מבעוד יום. ועוד קשה על מה שכתב "מבעוד יום", האיך שייך הדלקה בשבת דזדאי צריך להדליק מבעוד יום כיון ששבת אסור להדליק, ונראה לומר דבהלכות אלו הם שני דינים נפרדים, דבחיוב הדלקה יש שני דינים. חדא משום עונג שבת, וגם משום כבוד שבת. והם חלוקים בדיניהם: דדין עונג בשבת שייך בשבת עצמו וכמו שאר דינים של עונג, כמו אכילה ושתייה. משא"כ בדין כבוד שבת שהחיוב הוא כבר מבעוד יום, שזהו גם כן בכלל כבוד שבת, וגם אם יצויר הדלקה בשבת עצמו אינו מתקיים בזה דין כבוד שבת. ובה שפיר מיושב לשון הרמב"ם, דבפרק ה' מיירי בדין עונג, וכמו שכתוב שם שזה בכלל עונג, וזה החיוב שייך דווקא בשבת עצמו. משא"כ בפרק ל', דשם מיירי בחיוב הדלקה מדין כבוד שבת, וכדמוכח מהא דכלל בהדי דכבוד ומסיים שכל אלו לכבוד שבת.

רמ"א (או"ח סימן תקכט סעי' א)

ואסור לאכול מן המנחה ולמעלה בערב יו"ט כמו בשבת שזהו מכלל הכבוד. גר"א - רמב"ם שבת פרק ל' "ארבעה דברים נאמרו בשבת, ולקדוש ה' מכובד, איזהו כבוד כו' שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה". גר"א: "ורצונו לומר, עונג הוא בשבת עצמו וכבוד הוא בערב שבת וכן בכסות נקיה".

ערוך השלחן (סימן רסג סעי' ב)

צ"ל דתרווייהו איתנהו, דבמקום שאוכלים הוה מכבוד שבת, ובשאר חדרים הוי מעונג שבת, שלא יכשל בהליכתו שם. וזהו שאמרו (שבת כה, ב) ותזנח משלום נפשי זה הדלקת נר בשבת, דכשיש נר יש שלום ולא יכשלו ליפול... לכן מפני שיש בזה גם כבוד וגם עונג החמירו בה חכמים ועשאוהו כמצוה בפני עצמה עד שמברכים עליה ביחיד.

שו"ת בית הלוי חלק א סימן יא

יברר דין הברכה על הדלקת נר שבת: במסכת שבת דף כ"ה שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה כתבו התוס' דיש רוצים לדקדק מזה דאין לברך על הדלקת הנר מדקרי ל' חובה ועוד דאם היתה מודלקת א"צ לכבותה ולהדליקה. ור"ת אומר דצריך לברך וגם צריך לכבותה כדאמרינן ובלבד שלא יקדים.

והנה על ה"א קשה מדברי הירושלמי פ' הרואה הובא בהג"מ פ"ה מה' שבת דמבואר בו להדי' המדליק נר של יום טוב צריך לברך אקב"ו להדליק נר לכבוד יום טוב, הרי להדי' דצריך לברך. ומ"מ נראה דאין מהירושלמי הלז שום סתירה לעיקר דקדוקם של ה"א שדקדקו מדקרי ל' חובה מכלל דא"צ לברך, דשפיר י"ל כן דהרי הכא קאי על הא דאין מדליקין בעיטרן שמא יניחנו ויצא, ופריך אביי דיצא, א"ל רבא שאני אומר הדלקת נר בשבת חובה. וכתבו התוס' פ' במקום סעודה שצריך לסעוד במקום נר אבל מהדלקת הנר לא הוי פריך אביי, דפשיטא דחובה היא הרי דגם אביי מודה דמחוייב להדליק נר בער"ש, רק ס"ל דיכול להדליקו שלא במקום סעודתו, וגם כשיוצא לסעוד במקום אחר סגי. וצ"ל דס"ל לאביי עיקר המצוה

דף מקורות

של ההדלקה הוא משום כבוד שבת דההדלקה גופה הוי כבוד לשבת אף על גב דהוא אינו שם. ורבא הוסיף לו דמלבד חיוב ההדלקה משום כבוד שבת מחויב שיהי' לו נר דלוק במקום סעודה וזה הוי משום עונג שבת שלא יסעוד בחושך ולא סגי במה שהדליק במקום אחר.

ועל זה הא שפיר י"ל כהי"מ דעל הר הדלקה דקאמר רבא דהוי רק משום עונג, ובכה"ג גופה דאיירי רבא דשלא במקום הסעודה יש לו נר וקיים מצות כבוד שבת רק צריך להדליק עוד במקום סעודה דעל הדלקה זו א"צ לברך מדקרי להדלקה זו חובה. וגם מהסברא נראה כן דלא עדיף עונג זה מכל מה שמכין משום עונג שבת. וגם דאם הי' לו נר דלוק מבעו"י במקום סעודה א"צ כלל לכבותה ולהדליקה וסגי במה שידליק השתא גם שלא במקום סעודה. והא דאמרינן ובלבד שלא יקדים קאי על עיקר ההדלקה דאם מדליק מבעו"י ליכא כבוד שבת וכמש"כ רש"י בדף כ"ג דלא ניכר דמשום שבת הוא. אבל בהך דעונג הא גם אם הי' דלוקה מכבר מגיע לו העונג. וגם הירושלמי קאי על עיקר מצות ההדלקה.

וצ"ע על הי"מ דהיאך דקדקו מכאן דקרי לי' חובה על עיקר מצות הדלקה דהא יש לחלק וכמש"כ. דאין לומר דלרבא דס"ל שמחויב להדליק במקום סעודה ס"ל דכל עיקר חיובו של ההדלקה לא הוי רק בשביל זה. חדא דמנ"ל לעשות מחלוקת בזה בין אב"י לרבא. וגם הא מדאמר רבא שאני אומר משמע להדי' דלא קאי כלל על עיקר חיוב ההדלקה:

שו"ע הגרש"ז סימן רסג א

תיקנו חכמים שיהיה לכל אדם נר דולק בשבת בכל חדר וחדר שהולך שם בשבת משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן וחייב כל אדם כשאוכל סעודת הלילה לאכלה אצל אור הנר שזה בכלל עונג שבת הוא.

שו"ת שבט הלוי חלק ג סימן כד

הנה דעת כ"ת שהדלקת נר בשאר חדרים מלבד במקום שאוכלים, הוא ג"כ מעיקר הדין ויכולים לברך עליו, ואם הי' דולק מע"ש צריכין מן הדין לכבותה ולהדליקו שוב, ע"ד שמבואר בתוס' שבת כ"ה ע"ב ובראשונים ובשו"ע סי' רס"ג בעיקר נר של שבת, ולדעתי אינו כן, ועכ"פ אינו כן לכ"ע.

הנה עיקר חיוב זה להדליק גם בשאר חדרים אינו מוזכר לא בטור סי' רס"ג ולא בשו"ע, דמש"כ בשו"ע סי' ו' אבל מי שהוא אצל אשתו א"צ להדליק בחדרו ולברך, מתפרש היטב דאינו חייב גם בהדלקה וכמש"כ א"ר שם בשם הכלבו והתשב"ץ אשר הם מקור הלכה זאת, כמש"כ במט"מ סי' תי"ט, ואף שלשון המרדכי אינו משמע כן קצת, כבר ישב זה בא"ר, ועכ"פ בכל בו ותשב"ץ מפורש דליכא גם גדר הדלקה.

אלא דהמג"א ס"ק א' העתיק ממט"מ ומהרש"ל וז"ל וידליק בכל החדרים שהולך שם, והנה ז"ל המטה משה סימן תי"ט אחרי שהביא דברי המרדכי מבחורים שהולכים ללמוד חוץ לביתם שצריכים להדליק בחדרם ולברך עליו שהעתיק השו"ע ס"ו, ואחרי שרמז המט"מ על דברי התשב"ץ והכלבו סי' ל"א ותשובת מהרי"ל סי' נ"א כ' (המט"מ) וז"ל ומשום הכי נראה מי שיש לו כמה חדרים והולך מן בית לחדר שצריך להיות נר אחד בכל המקומות שיש לחוש שמא יכשל שם, וכן קבלתי מן המדקדקים במצוה, ואפשר ע"ז כיוונו מה שאמרו שבת כ"ג ע"ב חזא דהוי רגיל בשרגא טובא, כלומר הרבה ע"כ מחבור הג' יש"ש עכ"ל המט"מ.

דף מקורות

וכל הרואה יראה דרך דרך דקדוק מצוה וחומרא כ' כן דזה הי' חסידותו של דר' אבין נגרא, ומוכח דכ"ע לא היו זהירי בהא, והיינו כיון שאינו מעיקר התקנה, דעיקר התקנה להדליק במקום א' [במקום אכילה] והעובר ע"ז נקרא עובר אדרבנו, לא כן הדלקת נר בשאר חדרים כמוכח ממט"מ הנ"ל.

וכן ראיתי בקו"א בשו"ע הרב וז"ל הטור ושו"ע שהזכירו לעשות נר יפה ודאי קיימו אנר שמברכים עליו ואוכל ולא על הנרות שמדליק שלא יכשל בעץ ואבן מדסיימו לעשות ב' פתילות וכו' וזה אין עושין כי אם על השולחן, הרי מחשיב זה כנר מצוה, ואי ס"ד דאפשר לברך עליו גם בפ"ע למה יגרע משאר נרות ושאר מצוות לעשותו יפה, ומש"כ המגיה שם בשני עגולים דדיני מהרי"ו לא כ"כ במח"כ אינו דמהרי"ו בדיניו כ"כ בבחורים שהולכים למרחוק שידליקו ג"כ ב' נרות, לא כן כשמדליקין באותו בית בשאר חדרים כמבואר להדיא במט"מ אשר ממנו מקור דברי מג"א שכ' שדיו בנר יחיד.

ומה לי לדייק כן ממק"א הרי בתשב"ץ מפורש כדעתי בתשובה שם... וא"כ בפשוט דבשאר חדרים כיון דהדלקה אינה מעיקר התקנה יוצא מעיקר ההלכה גם כשהי' דלוק מבעו"י ואינו חייב לכבות ע"ד שכ' תוס' כ"ה ע"ב אלא דבזה אין הלכה כן דקיי"ל שחייב לכבות, אבל בשאר חדרים אינו חייב, והרי באו"ז הגדול אע"פ שדעתו כדעת המברכים, מכ"מ לא פשיטא לי' כלל דחייב לכבות, וא"כ בדין פשיטא דאינו חייב לכבות מן הדיון, אם לא דרך הדור מצוה דמה טוב שיעשה לשם שבת בכל החדרים, ובמטה שם כ' בתו"ד, משום דנר שבת אינו אלא שלא יכשל בעץ ובאבן והרי יש לו אורה גדולה ע"כ, והיינו אור יום והוא קיים כבר עיקר התקנה בנרות שבפנים, ומזה נראה לי דבמדינות הצפוניות ביותר שרוב ליל שבת לילה כיום יאיר והולכים לישן עוד קודם ציה"כ האמיתי והאור מאיר לתוך החדרים שאינם מדליקין רק על שולחן שאוכלים.

וביודעים קאמינא קהלות קדושות הרבה שלא היו מדליקין רק במקום אחד, והאירו שאר מקומות בדברים שאינם בגדר נר שבת והיינו כנ"ל.

וע"כ מש"כ בתשובת רב פעלים ח"ב סי' נ"א בשם הגאון שם אר"י סי' ט"ו דאם רוצים הבעל והאשה לברך כל אחד בחדרו אין בו חשש ברכה לבטלה, וכן העתיקו בדע"ת סי' רס"ג, לדידי אינו פשוט כלל, ואולי הוא חשש ברכה לבטלה עפ"ד הראשוני' שהזכרתי וגם המג"א אינו חולק מעיקר הדיון, ומ"מ אם גם אם יהיבנא להו דאפשר לברך אפשר ליישב דעתם קצת ע"ד שכ' בשבט הלוי או"ח סי' קפ"ה אות ב' בדבריים כאלה אפשר להכניס גם התוספת בתקנה, וכולי האי ואולי, אבל שיהי' זה מעיקר תקנתם שיהי' העובר ע"ז כעובר על דבריהם לא ירד בני עמהם, ולא ראיתי גם במ"ב דבר המתנגד לזה כיון שגם הוא לא העתיק רק דברי מג"א, שהם דברי המט"מ בשם מהרש"ל כנ"ל.